

Den Haag

Inspectie bodembewoners | Milieueducatie

Informatieboek Dieren op de tuin

Inhoud

Duizendpoot	3
Miljoenpoot	4
Pissebed	5
Vlieg	6
Kever	7
Bladluis	8
Spin	9
Hommels, bijen, wespen	10
Oorwurm	11
Mier	12
Regenworm	13
Slak	14
Larven	15
Springstaart	16

Duizendpoot

Uiterlijk

- bruin lichaam
- 15 segmenten
- elk segment 1 paar poten

Zintuigen

- antennes op de kop om te voelen en te ruiken

Voedsel

- kleine insecten

Vijanden

- vogels
- egels
- spitsmuizen
- spinnen
- padden
- kevers
- duizendpoten

Voortplanting

- eieren in de losse grond
- ontwikkelen jongen met 7 paar poten
- na elke vervelling neemt aantal poten toe

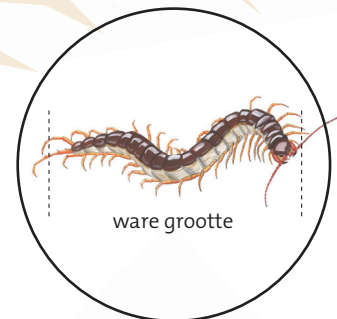
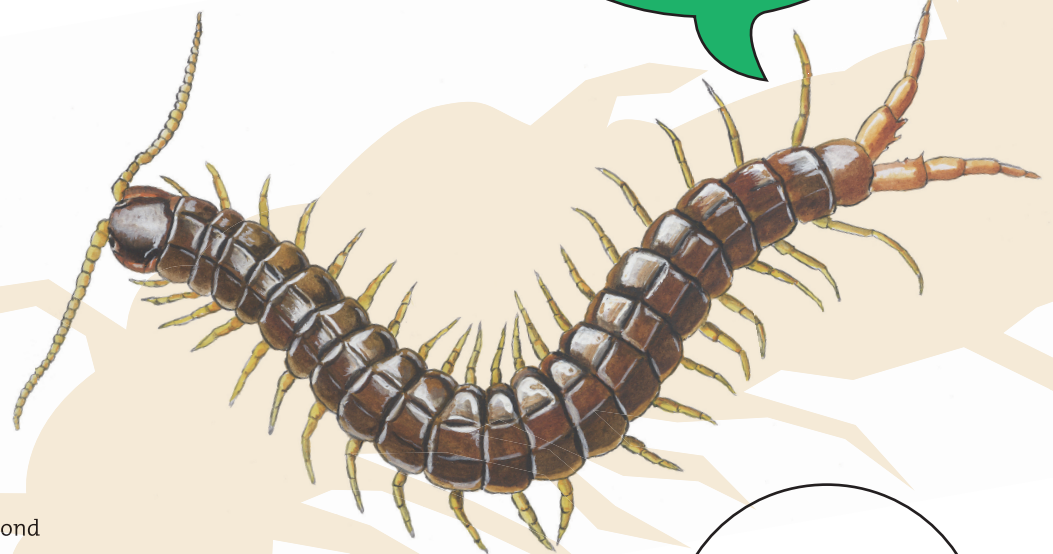
Vindplaats

- rottend hout
- onder stenen
- onder schors
- onder bladeren

Duizendpoot

Ik ben een echte jager maar moet met mijn gevoelige huid uitkijken voor zon.

Voor dieren zoals padden, vogels en loopkevers ga ik er met mijn 'duizend' pootjes snel vandoor.

Miljoenpoot

Uiterlijk

- bleekbruin tot glanzend zwart
- klein rolrond
- max 50 segmenten met ieder 2 paar poten

Zintuigen

- antennes op de kop om te ruiken
- ogen nauwelijks ontwikkeld
- bij verstoring kunnen ze oprollen

Voedsel

- plantenafval

Vijanden

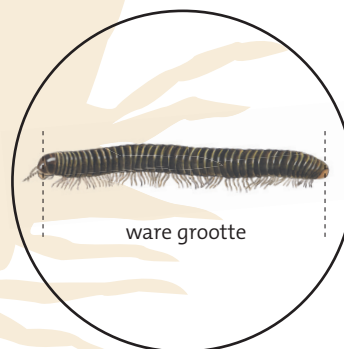
- vogels
- spinnen
- padden
- kikkers

Voortplanting

- legsel van zo'n 100 eieren
- gecamoufleerd met uitwerpselen en aarde
- jongen zijn erg klein, slechts 2 paar poten
- bij elke vervelling neemt aantal poten toe

Vindplaats

- op rottend materiaal
- In composthopen

Miljoenpoot

Ik lijk een beetje op de duizendpoot maar heb een ronder lichaam, ben veel langzamer en heb in plaats van aan elk stukje(segment) van mijn lichaam 4 pootjes i.p.v. 2 zoals de duizendpoot. En ik heb een speciaal trucje om mezelf te beschermen als er gevaar is, ik rol mehelemaal op tot een spiraal.

Pissebed

Uiterlijk

- grijs
- klein en ovaal

Zintuigen

- antennes om te tasten en te ruiken
- ogen die licht en donker kunnen onderscheiden
- bij gevaar oprollen

Voedsel

- plantenafval

Vijanden

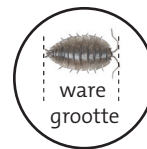
- vogels
- spinnen
- padden
- kikkers
- spitsmuizen
- duizendpoten

Voortplanting

- na paring dragen vrouwtjes de eieren in een speciale broedkamer in het lichaam
- Na uitkomen worden jongen ook gedragen

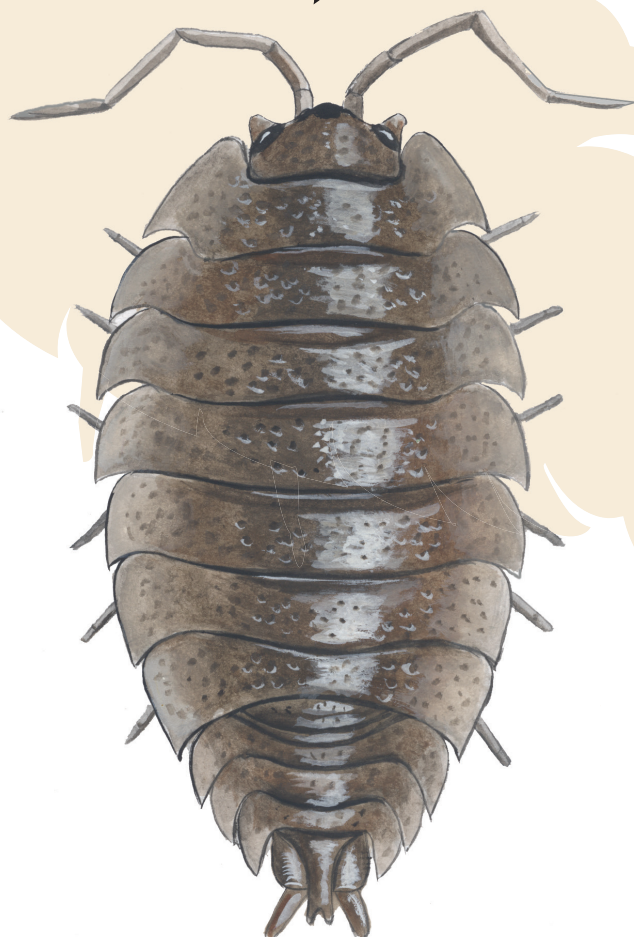
Vindplaats

- rottend hout
- onder stenen
- onder schors
- in spleten van boomschor
- tussen bladeren

Pissebed

Bijna niemand weet dat ik eigenlijk een minikreeft ben, de meeste van mijn familieleden wonen onder water en we ademen net als vissen door kieuwen. Ik ben voor niemand bang alleen voor spinnen en duizendpoten. Sommigen van ons kunnen zich oprollen en lijken dan net een steentje, iedereen loopt ons dan zo voorbij. Wie dit niet kan, verstopt zich tussen de kieren in rot hout of onder grote stenen.

Vlieg

Uiterlijk insect

- 6 poten
- kop, borststuk, achterlijf
- 2 doorzichtige vleugels
- bruin-zwart

Zintuigen

- 2 antennes
- grote facetogen

Voedsel

- afval van plant en dier
- larve op rottende stoffen

Vijanden

- vogels
- spinnen
- padden
- kikkers

Voortplanting

- eieren → larve/made → pop → vlieg

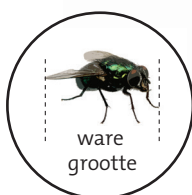
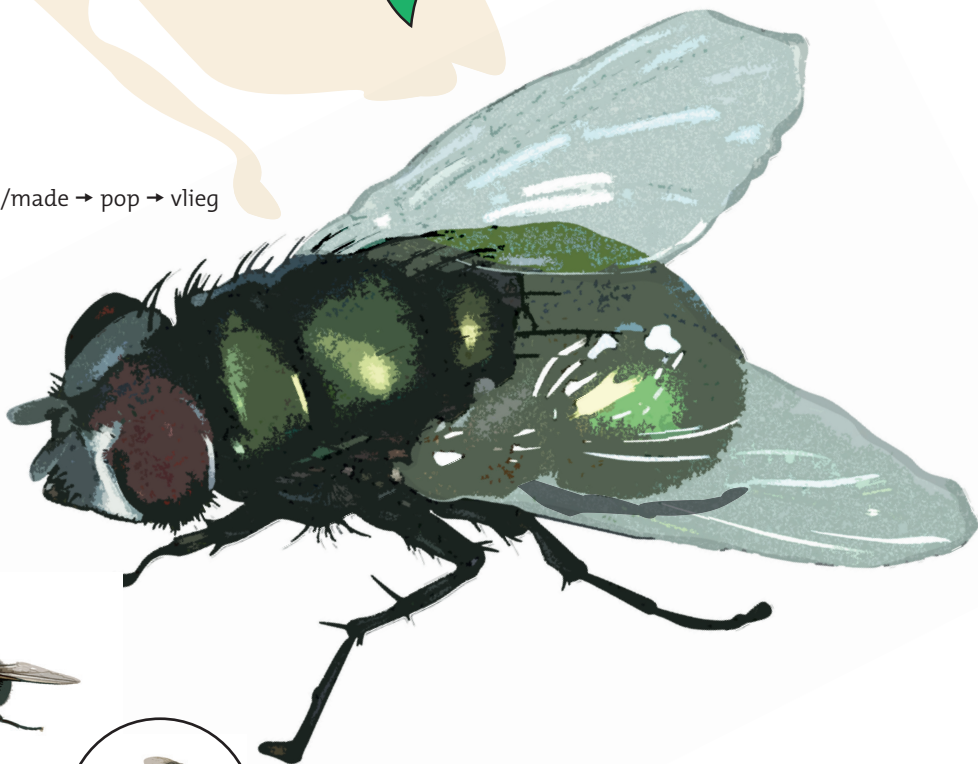
Vindplaats

- op voedsel
- op afval
- op planten
- op bloemen

Vlieg

Mijn ogen noem je facetogen. Ze bestaan uit wel 4000 kleine individuele oogjes en zijn zeshoekig van vorm en hebben ieder een lensje. Met zoveel ogen zie je alles om je heen.

ware
grootte

Kever (ook lieveheersbeestje)

Uiterlijk insect

- 6 poten
- 4 vleugels waarvan 2 dekschilden
- dekschilden verschillende kleuren mogelijk
- bij lieveheersbeestje rood met zwarte stippen

Zintuigen

- 2 antennes
- facetogen
- bijtende monddelen

Voedsel

- blaadjes
- kleine insecten (o.a. luizen)

Vijanden

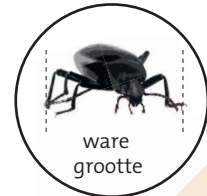
- vogels
- en andere kleine dieren

Voortplanting

- ei → larve → pop → kever
- verpoppen op onderkant bladeren

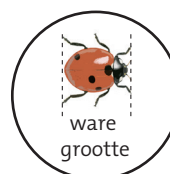
Vindplaats

- op planten
- in de lucht

Kever

Ik ben het lieveheersbeestje, ook een keversoort. Vaak denken mensen dat de stippen op mijn rug mijn leeftijd is, eigenlijk kun je dan zien bij welke lieveheersbeestjes soort ik hoor. De 1 stippige of de 7 stippige soort.

Bladluis

Uiterlijk insect

- 2 vleugels
- groen-zwart
- scheiden zoete stof af

Zintuigen

- antennes
- stekende mond (zuignuit)

Voedsel

- zuigen plantensap op

Vijanden

- lieveheersbeestjes
- kevers
- vogels

Voortplanting

- in de zomer levendbarend overwinteren in eivorm

Vindplaats

- op planten (vooral onder bladeren)

Bladluis

Wij zijn dol op jonge scheuten in een plant, maar niet zo dol op regen en lieveheersbeestjes, want die laatste is weer dol op ons. We zitten graag met een heleboel bij elkaar. In onze plas zit veel suiker en daar zijn de mieren weer heel dol op.

ware
grootte

Spin

Uiterlijk insect

- 8 poten
- lichaam in 2 delen

Zintuigen

- 8 ogen
- tastzin is belangrijk
- goede oren
- goede reukzin

Voedsel

- vliegen
- en andere insecten

Vijanden

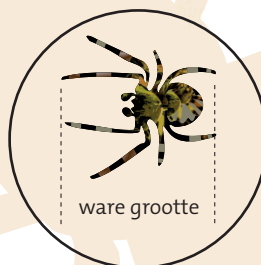
- vogels
- en andere kleine dieren

Voortplanting

- eieren in spinselpakketten

Vindplaats

- tussen planten
- in huizen
- in stallen

Spin

We hebben allemaal acht poten en geen zes, zoals insecten. We zitten op plekken waar insecten zijn want we zijn roofdieren. Sommige van ons vangen insecten op de grond, anderen doen dat met een web.

Hommels • Bijen • Wespen

Uiterlijk insect

- 6 poten
- doorzichtige vleugels
- kop, borststuk, achterlijf
- Hommels zijn harig
- Bijen hebben een beetje haar
- Wespen hebben weinig haar

Zintuigen

- antennes
- facetogen
- zuigende monddelen stekende angel aan achterlijf

Voedsel

- nectar uit bloemen
- wespen ook dierlijk materiaal zoals andere insecten

Vijanden

- vogels
- en andere kleine dieren

Voortplanting

- ei → larve → pop → hommels/bij/wesp
- veel bijen- en wespsoorten leven in volken waarbij alleen de koningin eieren legt

Vindplaats

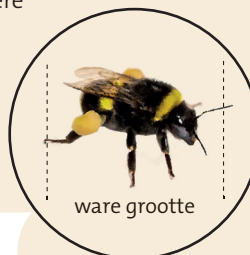
- in de lucht
- op bloemen
- in nesten in holle bomen
- tussen daken of in de grond

Hommel

Hommel

Net als de bij ben ik dol op nectar. En denken mensen vaak dat ik een bij ben. We lijken op elkaar maar ik ben vaak iets groter en heb meer haren, die zijn bovendien ook nog langer dan die van de bij.

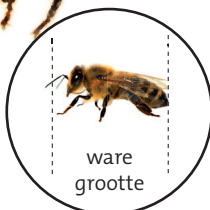
ware grootte

Bij

Bij

Wij zijn maar klein, maar superbelangrijk voor mens én natuur. Wij zijn onmisbaar voor het verspreiden van stuifmeel waardoor bloemen en planten kunnen groeien. Soms wordt ik gestoord hierin en dan kan ik gaan steken. Ik heb een angel met weerhaken, die dan achterblijft in de huid.

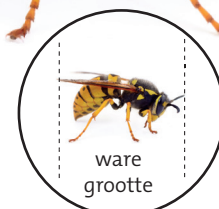
ware grootte

Wesp

Wesp

Jullie hebben mij vast wel eens gezien toen je op een terrasje zat en limonade aan het drinken was. Ik ben dol op zoete dingen maar ook op vlees. De biologische boeren gebruiken ons om plaagbeesten op te ruimen die op hun gewassen zitten.

ware grootte

Oorwurm

Uiterlijk insect

- 8 poten
- lichaam in 2 delen

Zintuigen

- 8 ogen
- tastzin is belangrijk
- goede oren
- goede reukzin

Voedsel

- vliegen
- en andere insecten

Vijanden

- vogels
- en andere kleine dieren

Voortplanting

- eieren in spinselpakketten

Vindplaats

- tussen planten
- in huizen
- in stallen

Oorwurm
Wij hebben een verwarrende naam.
Vind je ook niet? Ten eerste zijn we geen
worm maar een insect. En daarnaast zullen
we niet in een oor kruipen. Wel houden
we van nauwe en donkere kiertjes.

ware grootte

Mier

Uiterlijk insect

- 6 poten
- kop, borststuk, achterlijf
- zwart-bruine wegmier
- gele weidemier
- zwart-rode bosmier

Zintuigen

- goede reuk- en tastzin
- geluid door knippen met kaken
- bij gevaar mierenzuur uit achterlijf spuiten

Voedsel

- dieren- en plantendelen
- suikerrijke plas (honingdauw) van bladluizen

Vijanden

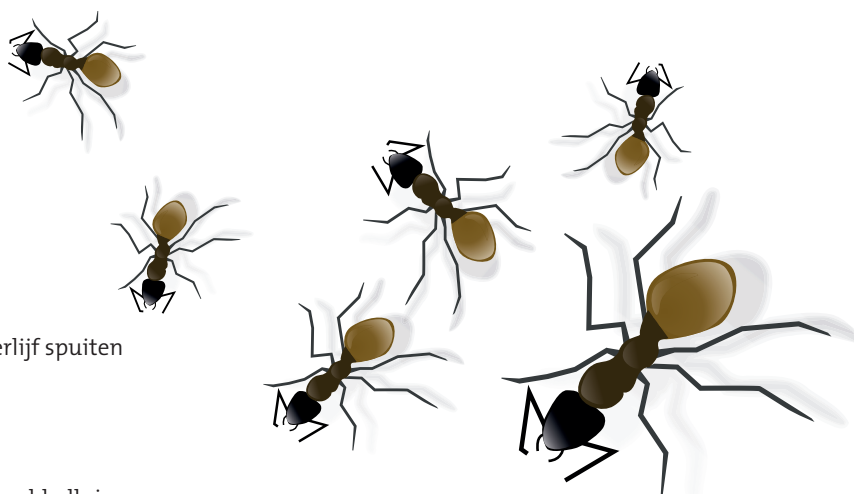
- vogels

Voortplanting

- koninginnen en mannetjes krijgen vleugels in de paartijd
- koningin legt eieren, jonge larfjes voedt zij met eigen speeksel

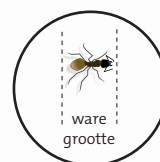
Vindplaats

- tussen stenen in het gras
- onder bladeren
- op planten met bladluis

Mier

Wij zijn groepsdiertjes en leven altijd bij elkaar, in een mierennest of mierenhoop. En een mierenkoningin is bij ons de baas. We eten bijna alles en ruimen resten op in de natuur. Opgeruimd staat netjes!

Regenworm

Uiterlijk insect

- rood/bruin
- 2-30 cm lang
- voor puntig, achter rond
- volwassen worm heeft ongeveer 150 segmenten per segment
- borsteltjes
- zadel met klieren die slijm afscheiden

Zintuigen

- gehele lichaam gevoelig voor licht en andere prikkels

Voedsel

- humusrijke grond

Vijanden

- mollen
- egels
- larven
- loopkevers
- vogels

Voortplanting

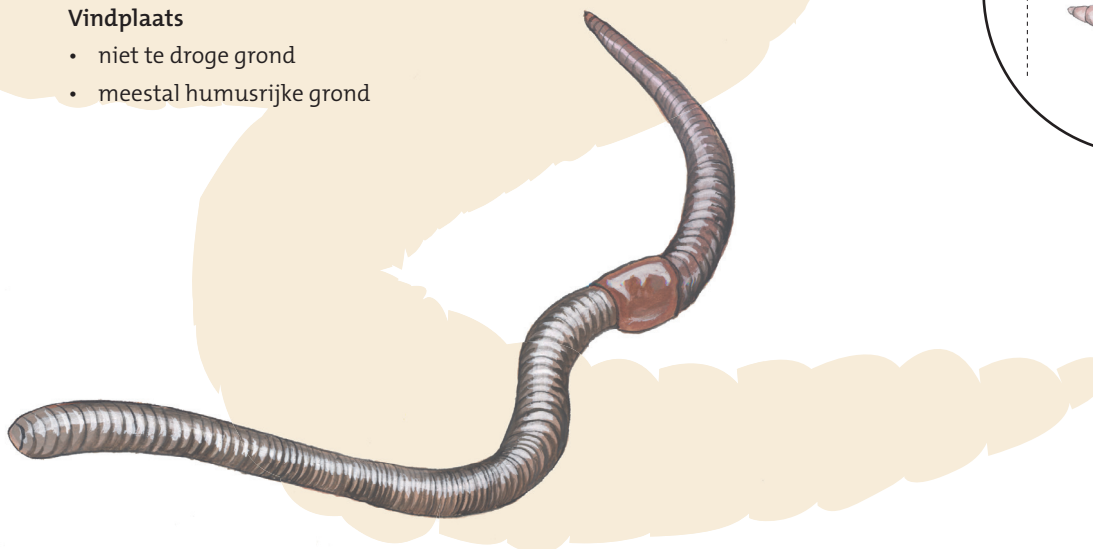
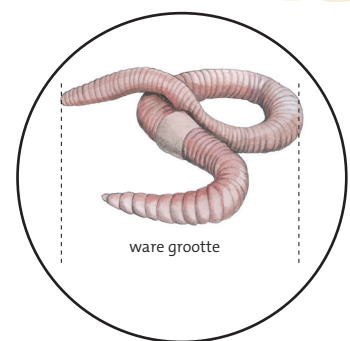
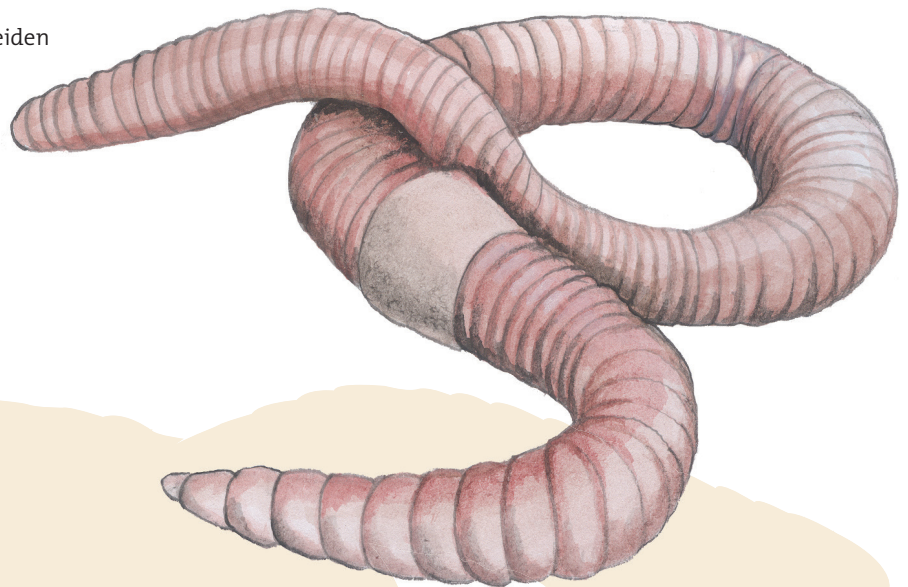
- hermafrodiet (zowel mannetje als vrouwtje tegelijk)
- bevruchting in het zadel
- 1 ei per cocon

Vindplaats

- niet te droge grond
- meestal humusrijke grond

Worm

Wij zijn de belangrijkste dieren onder de grond. we zijn de hele dag druk met eten. Wat we erg lekker vinden zijn dode planten, hier maken we weer nieuwe aarde van voor de planten om in te groeien. Ook maken we gangetjes onder de grond, Zo maken we ruimte voor de wortels en geven we de planten lucht.

Slak

Uiterlijk

- grijs-groen-bruin lijf
- geen poten
- het hete lijf is 1 voet
- naaktslakken zonder huis
- huisjesslakken met huis op de rug

Zintuigen

- 2 ogen op lange steeltjes
- ruiken en tasten met 2 korte steeltjes

Voedsel

- algen en planten

Vijanden

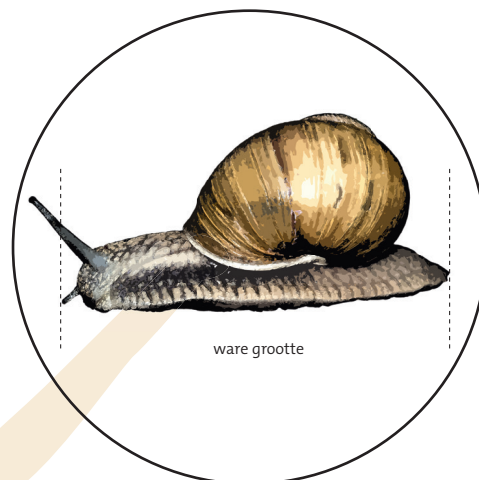
- mollen
- egels
- larven
- loopkevers
- vogels

Voortplanting

- hermafrodit (zowel mannetje als vrouwtje tegelijk)

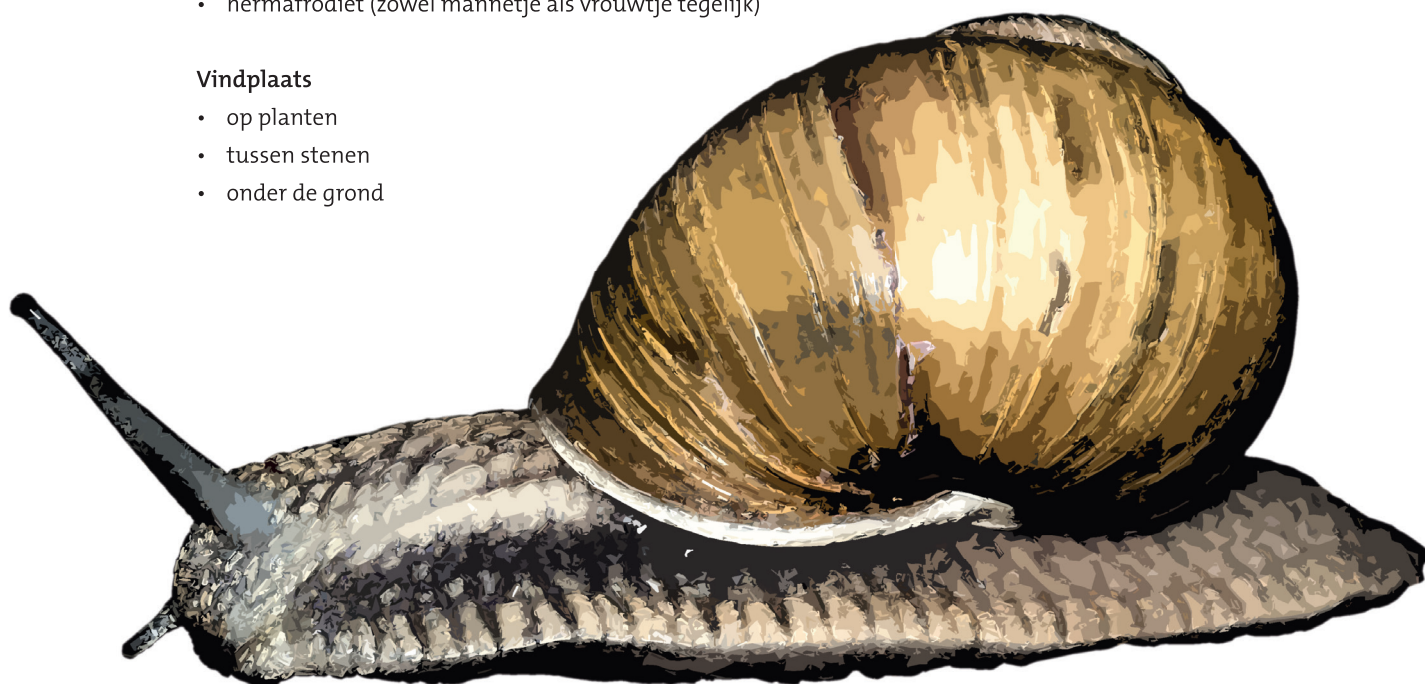
Vindplaats

- op planten
- tussen stenen
- onder de grond

Slak

Met mijn ogen op steeltjes kan ik voelen, zien en ruiken! Met mijn gespierde slijmerige lichaam glijd ik overal makkelijk overheen. Ik kan wel de helft van mijn lichaams gewicht per dag eten en eet het liefst zachte stukjes plant maar eigenlijk ben ik een echte alleseter. Wij bestaan met en zonder(naaktslak) huisje.

Larven

Uiterlijk

- tot wel 4 cm groot
- grijsachtig
- lang dik lichaam lijkt op een rups

Zintuigen

- gehele lichaam gevoelig voor licht en andere prikkels

Voedsel

- groene delen van planten

Vijanden

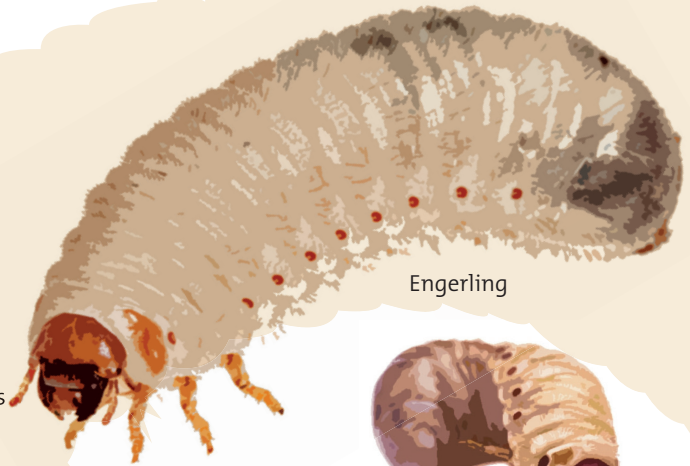
- mollen
- egels
- vogels

Voortplanting

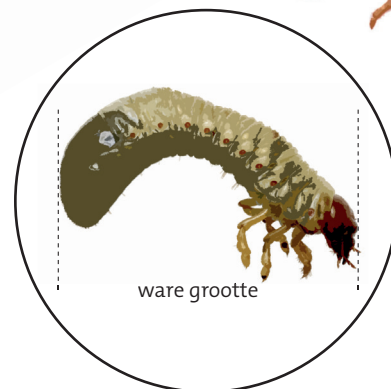
- emelten (zonder pootjes) zijn de larven van de langpootmug, de mug legt eitjes en daaruit komt de larve.
- engertingen en ritnaalden zijn keverlarven (met pootjes)

Vindplaats

- vochtige begroeide grond
- overdag onder de grond

Engerling

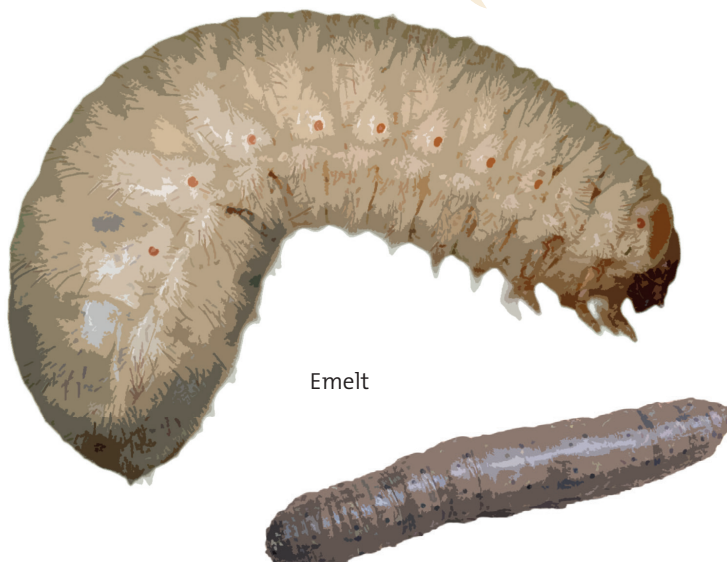

ware grootte

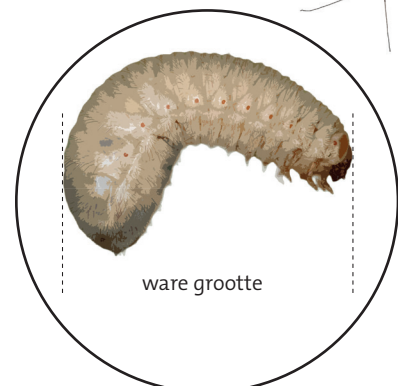

Larf

Wij zijn de baby's van verschillende insecten.

Emelt

ware grootte

Springstaart

Uiterlijk

- tot een ½ cm groot
- gevorkte staartdelen

Zintuigen

- 2 antennes om te ruiken en tasten
- veel soorten hebben ogen

Voedsel

- rottend materiaal
- schimmels

Vijanden

- kikkers
- padden
- salamanders
- duizendpoten
- springstaarten kunnen wel 8 cm ver springen en ontsnappen zo vaak aan hun vijanden

Voortplanting

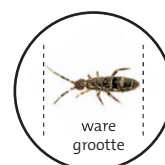
- mannetjes laten pakketjes zaad achter
- de vrouwtjes nemen dat mee en bevruchten hun eitjes

Vindplaats

- vochtige bodem

Springstaart

Wij zijn heel klein, zo'n 5 mm.
Maar door mijn gevorkte achterlijf
kan ik wel heel ver springen.

Samenstelling

Gemeente Den Haag
Archeologie & natuur- en milieueducatie
Milieueducatie
Postbus 12 651
2500 DP Den Haag
© Milieueducatie Den Haag

 @milieueducatie

Illustraties

Kasper
Teresa Jonkman

Vormgeving

jonkmanvorm.nl (BNO)

November 2022

www.denhaag.nl/jaarprogramma